

Звіт про результати

фокус-групового дослідження серед здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» та «Менеджмент» Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту

Фокус-групове дослідження серед аспірантів **Навчально-наукового інституту бізнесу, економіки та менеджменту** Сумського державного університету, що навчаються за освітньо-науковими програмами **«Фінанси, банківська справа та страхування» та «Менеджмент»** проведене 20 січня 2022 року в очному форматі в рамках реалізації внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти.

Дослідження проводилось співробітниками Лабораторії виміру якості вищої освіти з метою вивчення оцінок здобувачами вищої освіти різних складових реалізації освітньо-наукової програми.

Модератори - фахівці Лабораторії виміру якості вищої.

Мета даного соціологічного дослідження - поглиблена оцінка здобувачами вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня якості змісту та реалізації ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» та «Менеджмент».

Як інструмент застосовано розроблений та затверджений у встановленому порядку спеціальний гайд-сценарій, що охоплював важливі для формування загальної оцінки блоки питань: освітню компоненту, якість викладання, наукове керівництво, загальну підтримку освітньої програми.

Збирання даних проводилось методом глибинного колективного інтерв'ю шляхом фіксації даних на диктофон відповідей учасників та учасниць на запитання, що ставилися модератором фокус-групи. Враховувались також окремі зауваження, доповнення або реакція на репліки інших учасників.

Обробка даних виконувалась шляхом розшифрування аудіозаписів, а також рукописних записів спостережень і вражень модераторів щодо емоційної атмосфери, невербальних реакцій учасників, неформального розподілу ролей між учасниками. На основі такої обробки зроблені узагальнені висновки.

У роботі фокус-групи взяли участь **15 осіб**.

1. У цілому учасники/ці фокус-групи досить позитивно оцінюють навчання за даними ОНП і задоволені власним вибором програми. Так, відповіді на комплекс запитань: **Чи задоволені Ви власним вибором освітньої програми? Наскільки справдилися Ваші очікування? Можливо – страхи чи сумніви? Що можете віднести сьогодні до позитивних сторін ОП? А що віднесли б до негативних сторін? Що найбільш розчаровує?** - були позитивними, очікування здобувачів виправдалися повністю.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Менеджмент». «Очікування повністю виправдалися. Я до цього не навчалася в СумДУ, і я розуміла, що рейтинг СумДУ є високий. Дисципліни, які викладалися, містять достатньо практичних кейсів. Я йшла сюди, бо вже працювала управлінцем, але освіти не було. Освітній рівень

аспірантури дав мені, навіть більше ніж я очікувала». «В мене виправдалися очікування. Я отримала достатньо інформації про організацію наукової діяльності».

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування». «Оскільки я навчався по спеціальності і в бакалавраті, і в магістратурі, я очікував на цьому рівні здобути саме наукові знання, як формувати наукову думку, як її доводити, як готувати якісні публікації. В цілому, навіть попри карантинні обмеження, кафедра надавала такі можливості: відвідування лекцій іноземних професорів, академічна мобільність, публікаційна активність як на кафедрі, так і з іншими викладачами і професіоналами. Проте інколи не вистачало часу на все одразу».

Запитання модератора **Що віднесли б до негативних сторін ОНП і що найбільш розчаровує?** не зацікавило учасників/ць фокус-групи. Таким чином, можна зробити висновок про відсутність нагальних та невирішених проблем. На загальну позитивну оцінку впливає й те, що більшість учасників/ць зазначали відсутність страху чи сумнівів, адже були вже знайомі з репутацією кафедри, викладачами, що, в свою чергу, також додавало впевненості при вступі до аспірантури.

2. На основі обговорення можемо зробити висновок, що **зміст ОНП «Менеджмент» та «Фінанси, банківська справа та страхування» відповідає науковим інтересам здобувачів і їм цікаво працювати** у визначеному напрямі. У різному форматі учасниками висловлена впевнена позиція і щодо врахування їх наукових інтересів під час формулювання теми дисертації. Учасники фокус-групи зазначили, що вибір теми дисертаційного дослідження був свідомим. 90% аспірантів, які брали участь в дискусії, в повній мірі **задоволені обраною темою**. Одна із учасниць (ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування») розглядає можливість коригування теми. «Я не повною мірою зараз задоволена обраною темою, я ще хочу її дещо змінити».

3. На запитання щодо того, **чи забезпечує ОНП (через окремі дисципліни, консультування, експерименти тощо) повноцінну підготовку до дослідницької діяльності**, учасники дали позитивні відповіді. При цьому висловлені різні підходи.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Менеджмент». «Цілком забезпечує». «Предмети співпадали з моєю тематикою. А один предмет був з педагогічної діяльності, і хоча я зараз вже викладаю, він мені дуже допоміг». «Можу сказати, Як на мене, недостатньо навичок роботи з даними, візуалізації». «Є предмети, які зорієнтували мене до наукової діяльності, я навчаюся на вечірній формі, вдень працюю, тому велика подяка окремим викладачам за те, що вони робили запис своїх лекцій».

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» «На 90% дисципліни були потрібні, вони дали свій вплив. Філософія для економічних спеціальностей вона не є рідною, проте допомогла розширити кругозір. Оскільки була англійська мова по нашому профілю, це дуже допомогло при вивченні іншомовної літератури».

4. На запитання модератора **Як Ви оцінюєте своє навчальне навантаження в частині оптимальності годин аудиторних занять, достатності часу на виконання завдань самостійної роботи та підготовку дисертаційного дослідження?** більшість учасників зазначили, що рівень навчального навантаження є помірним і, в цілому, їм достатньо часу для вивчення навчальних дисциплін, виконання завдань самостійної роботи.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» та «Менеджмент» «Навчальне навантаження цілком підйомне. Навіть інколи легке». Декілька учасників фокус-групи відмітили переважаність здобувачів, але орієнтованість предметів на підготовку до дисертаційного дослідження у значній мірі допомагають аспірантам. «Дуже багато предметів і завдань. Але дуже дякую викладачам, що вони робили так, що завдання, які ми виконували, ставали фундаментом або для дисертаційної роботи, або для статті. Тобто навчання було не марним, не лише заради заліку, це частина моєї роботи».

5. На основі обговорення запитання **Чи забезпечує програма формування універсальних навичок (soft skills) – вміння працювати в команді, лідерство, тайм-менеджмент та інші?** можна зробити висновок, що учасники/ці переважно є задоволеними можливостями формування універсальних навичок.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» та «Менеджмент» «На заняттях ми працювали в групах, спільно виконували певні завдання – все це забезпечило формування м'яких навичок». «Основи педагогічної діяльності» - основна мета предмету навчити нас, як правильно комунікувати, як викладати, як доносити інформацію до групи людей різного віку, різної освіти. Мабуть ця дисципліна більш комплексно відповідає саме за формування цих навичок».

Окремо було відмічено, що здобувачі хотіли б отримати навички протидії професійному вигоранню, які є корисними як у професійному, так і приватному житті. «Коли я викладала, мені дуже не вистачало психологічних знань».

6. Переважна більшість учасників дали позитивні відповіді на запитання **Чи вважаєте Ви, що програма включає достатньо навчальних курсів, необхідних для успішного виконання дисертаційного дослідження? Наскільки ці курси відповідають Вашим очікуванням? Щоб особисто Ви змінили?** Більшість навчальних дисциплін аспіранти вважають цікавими і корисними, а їх кількість достатньою для успішного виконання дисертаційного дослідження.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Менеджмент» «Абсолютно достатньо навчальних курсів». «Дисципліни необхідні всі, що були запропоновані». «Фактично всі дисципліни були корисними. Мені хотілося б більше спеціалізованих дисциплін, саме по менеджменту. Але більшість дисциплін були зорієнтовані саме на наукову складову».

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» досить позитивно оцінюють таку дисципліну як «Методологія та методи наукових досліджень». Дуже цікава дисципліна, вчить яким чином формувати дисертацію, що таке академічна доброчесність».

7. Систему вибору дисциплін в рамках ОНП учасники фокус-групи загалом оцінюють позитивно. Їх задовольняє перелік та кількість освітніх компонентів, і не було зазначено, що від окремих дисциплін вони хотіли б відмовитись.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Менеджмент» «Я обирав дисципліни орієнтовані на мою професійну діяльність». «Вибір був, я їм задоволена». «Був дуже крутий предмет, я спочатку не всі лекції дивилася, але було настільки цікаво, що потім передивлялася. Були дуже сучасні кейси, сучасні лекції. Найкращі враження».

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» «Обираємо і дисципліну, і викладача. Коли знаєш викладача, розумієш, що буде цікаво». «Ті дисципліни, що я обрав, дуже чітко відповідали профілю моєї дисертації. Тому було не тільки цікаво, але й корисно».

8. Обговорення запитання Наскільки з Вашої точки зору, пропонувані ОК відображають сучасний стан розвитку науки у обраній сфері? засвідчує, що учасники фокус-групи позитивно оцінюють даний аспект реалізації ОНП, якість реалізації яких обговорювалася.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Менеджмент» «Викладали дуже сучасні кейси, давали актуальні трендові завдання». «Всі предмети були актуальними і сучасними».

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» «Був предмет про капітал і підприємства, в кейсах розглядали сучасні підприємства. Там були добре складені лекції, які містили актуальну інформацію».

9. Обговорення питання учасниками фокус-групи Як Ви оцінюєте доступ до наукометричних баз даних, до лабораторного, клінічного, студійного або іншого обладнання та інформації під час навчання в аспірантурі? було коротким, адже всі погодилися з висловленою думкою: «Є можливості для доступу, проблем в цій сфері немає».

10. Досить позитивно висловлюються учасники фокус-групи про співпрацю та спілкування зі своїми науковими керівниками, зокрема в частині допомоги при формуванні освітньої траєкторії (індивідуального наукового плану), виборі теми дисертації, підготовці наукових публікацій та тексту дисертації, плануванні стажування. При цьому всі учасники відмітили, що наукові керівники завжди доступні для консультацій і позитивно реагують на всі прохання та проблеми.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Менеджмент» «На зв'язку завжди, спілкуємося через соціальні мережі і в живу». «Спілкуємося про те як писати статтю, підготовка публікацій, де публікувати, ідеї та організаційні моменти».

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» «На 4 курсі дуже багато спілкуємося, пишемо, готуємося до завершального етапу». «100% колаборація, починаючи з ідей, їх оцінки, пошуку літератури, редагування статей».

11. Щодо досвіду виконання **науково-дослідних тем і задоволеності рівнем залучення** майже всі учасники фокус-групи відповіли, що добре поінформовані і за можливості долучаються.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Менеджмент» «Тематика моєї дисертації відповідає тематиці НДР, тепер я вже маю кілька публікацій». «Є досвід участі в двох НДР». «Ще участь не брав, але є можливість і бажання включитися в таку роботу».

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» «Беру участь в НДР. Дуже подобається, бо отримую корисні професійні контакти, партнерство, щоб вийти на більш високий рівень». «Мене долучали до написання заявки до НДФУ». «За час мого навчання брав участь в 2 НДР, був виконавцем, зараз подали заявку на фінансування з державного бюджету».

12. Щодо досвіду **академічної мобільності** учасники фокус-групи зазначили, що вони добре поінформовані та зацікавлені щодо участі в міжнародних освітніх та наукових проектах.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» «У нас є група в соціальній мережі «Докторантура та аспірантура», там постійно фахівці з відділу аспірантури публікують інформацію про різні грантові проекти, програми обміну, в яких кожен може брати участь. Є можливість знайти наукового керівника за вашою спеціальністю або за предметом закордоном і співпрацювати з ним». «Великий досвід академічної мобільності, ще до аспірантури і зараз».

Здобувачі вищої освіти ОНП «Менеджмент» «Особисто моя ініціатива». «Кафедра стимулює, просить зареєструватися на програми». «Нам пересилають саме спеціалізовані програми по менеджменту, вони нам потрібні для роботи над дисертацією».

Проте, за словами окремих учасників сімейні обставини та паралельна робота визначаються як стримувальні чинники для участі у програмах академічної мобільності. «В мене є дитина, до її 15 років я нікуди не поїду». «Особисті причини, не вистачає часу, тому не беремо участь». «Університет дає достатньо можливостей. Основна причина чому я не беру – моя робота».

13. Питання **щодо випадків недоброчесного відношення з боку викладачів**, зокрема, неякісного проведення занять викладачами **не викликало жодного інтересу**. І навіть повторене модератором пізніше, в іншому форматі, також не знайшло підтримки.

14. На запитання модератора **Чи обрали б Ви знову цю програму, якби була така можливість?** всі учасники фокус-групи відповіли, що знову обрали б цю освітньо-наукову програму.

Здобувачі вищої освіти ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування» «Я б точно йшов за керівником. Я підтримую ідеї мого наукового керівника як в громадському житті, так і в науці. Він вміє надихати».

Після завершення основного обговорення учасникам/цям пропонувалось висловитись стосовно того, на які додаткові питання в рамках даної зустрічі їм хотілось би відповісти.

Пропозицій від здобувачів вищої освіти не було надано. При цьому самі учасники позитивно оцінили дискусію, що відбулась, вважають її корисною.